

18. *Ad congruentias in num. 8.* — Ad congruentias respondeatur, ad primam, negando consequentiam, quia opus nature et gratiae, etiamsi simul tempore fiant, satis ex suis terminis distinguuntur, et homo, qui utrumque beneficium simul recipit, per fidem optime cognovit beneficium gratiae fuisse distinctum a dono creationis, et Deum erga se eo liberum, quo utrumque donum simul sibi donavit, ex quo ad majorem erga Deum benevolentiam, et gratitudinem permoveri potuit. Ad secundam congruentiam respondeo, non esse verisimile, Adam non fuisse justificatum prius, quam in Paradisum translatus fuerit, quia illa tanta dilatio nec ratione, nec auctoritate fundari potest: divina autem gratia tarda molimina nescit, nec tunc erant necessaria, vel opportuna. Item quia a principio fuit homo cum integritate naturae conditus, et sine rebellione appetitus: cur ergo non fuisset etiam sanctificatus ante translationem in Paradisum? Denique maxime decuit ut in ipsum Paradisum jam sanctus ingredieretur, ibique perficeretur. Ad tertiam conjecturam de sanctificatione per propriam dispositionem post caput sequens dicam.

CAPUT XVIII.

QUAM PERFECTAM RERUM SUPERNATURALIUM COGNITIONEM HOMO ANTE PECCATUM OBTINUERIT.

1. *Quæ gratiam consequuntur necessario habuit Adam in primo instanti.* — Prima assertio præambula. *Sensus unus assertionis probatur.* — Ex dictis in præcedenti capite manifeste colligitur habuisse Adam in statu innocentie charitatem, et alias virtutes per se infusas morales, et dona Spiritus sancti, saltem quoad habitum: quia hæc, ut supponimus, consequuntur gratiam gratum facientem in omni ejus statu, ideoque de his habitibus nihil aliud in particulari dicendum superest. De actibus vero eorum non nihil in capite sequenti addemus. Ut autem etiam constet, quid de fide, et spe sentiendum sit, supponendum ulterius est Adam ante peccatum illam perfectissimam cognitionem non habuisse, quæ est visio beata. Ita docent D. Thomas, 1. par., q. 94, art. 1, et Alexander Alensis, 2 par., q. 92, memb. 2, art. 1, et reliqui theologi in 2, d. 23. Potest que conclusio duobus modis intelligi. Prior est indefinitus, nimis Adam non toto tempore ante peccatum vidisse Deum clare, seu pro aliquo tempore caruisse visione Dei, et in hoc sensu conclusio est certissima, quia Adam

potuit peccare, et peccavit in Paradiſo, ut est de fide certum: ergo eo tempore non videbat Deum, quia visio Dei saltem quamdiu durat, reddit hominem impeccabilem. Item certum est Adam in Paradiſo fuisse viatorem, et in statu merendi, et ad hoc habuisse a Deo præceptum, ut per ejus obedientiam posset de Deo bene mereri, sed hæc repugnat cum statu comprehensoris: ergo. Nec refert quod Augustinus interdum dicat, hominem in Paradiſo fuisse beatum, ut lib. 11, de Civit., c. 12, et l. 14, cap. 10, nam loquitur de beatitudine inchoatae viæ. Unde in l. 11, Gen. ad litt., c. 18, ait, hominem in Paradiſo fuisse beatum, non simpliciter, sed secundum quemdam modum, et ideo ibidem, et aliis locis ait, hominem si in Dei obedientia perseverasset sine morte ad statum comprehensorum transferendum fuisse: et eodem modo loquitur Damascenus, l. 2, c. 11, in princ., juncto c. 12. De hoc ergo sensu nulla est dubitatio, sed certa fides.

2. *Probatur etiam sensus alter.* — Posterior sensus est universalis, scilicet nullo tempore, vel momento Adam vidisse Deum in sua creatione, vel in Paradiſo. Et hic sensus licet tam certus non sit, nihilominus est omnino verus, et oppositum nullam habet probabilitatem. Ratio est, quia generalis regula Scripturæ est, *Deum nemo vidit unquam*, utique in vita mortali, vel animali, juxta id, quod alibi Deus dicit: *Non videbit me homo, et vivet*, utique animali vita. Ab hac autem regula generali non licet quemquam excipere sine sufficientis auctoritatis fundamento. Quia talis exceptio non potest ratione ostendti etiam in primo homine, quia illud privilegium non erat debitum illi statui: imo nec est secundum se consentaneum statui viatoris, et alioqui pendet ex liberali Dei voluntate: ergo nisi de hac voluntate per revelationem, seu auctoritatem constet, non solum gratis, sed etiam temere quispiam affirmare audebit, privilegium hoc Adæ in Paradiſo, aut tempore viæ fuisse concessum. Quod autem id nulla auctoritate fundetur, probatur, quia neque in Scriptura revelatum est, neque a Patribus, vel Ecclesia traditum. Aliqui vero dixerunt, soporem illum, quem Deus immisit in Adamo ad formandam Evam, fuisse elevationem mentis ejus ad visionem Dei claram, ut sic omnino a sensibus abstractus avulsionem costarum non sentiret; quam opinionem refert D. Thomas, dicta q. 94, art. 1, et nihil de ea dicit. Re tamen vera nullum fundamentum in verbis Scripturæ habet, quia nomen *soporis*

valde generale est, et gratis determinatur ad extasim visionis beatæ, quia potuit esse sopor ille per cognitionem abstractivam in altissima contemplatione, vel prophætica revelatione, ut in superioribus diximus cum Augustino, l. 2, de Genes. contra Manich., capit. 12, nec propter solam abstractionem a sensibus, aut propter indolentiam ex ablatione costarum visio beatæ necessaria erat, quia per plura alia media facilime potuit Deus utrumque praestare, ut per se satis est notum, et supra etiam explicatum.

3. *Primum corollarium ex dictis cuiusmodi gratiam habuerit Adam.* — Secundum corollarium cuiusmodi spem. — Tertium corollarium cuiusmodi cognitionem generatim habuerit, nempe supernaturalem. — Duo puncta tractanda circa tertium corollarium. — Ex hoc ergo fundamento colligimus non habuisse Adamum in statu innocentie gratiam consummatam, quia non consummatur nisi in statu beatitudinis, seu per visionem beatam. Unde fit, gratiam Adæ fuisse gratiam viatoris, quia inter viam, et terminum non est medium. Secundo sequitur habuisse Adam simul cum gratia, et charitate spem futuræ beatitudinis, quia sicut is, qui videt, jam non sperat, et e converso, qui non videt, ut justificari possit: et in beatitudinem tendere, necesse est, ut speret, et ideo nunc ad justificationem necessaria est spes, ut Concilium Tridentinum, sess. 6, docet, in quo eadem est ratio de homine in statu innocentie, quod attinet ad spem beatitudinis; nam spes remissionis peccatorum tunc non erat necessaria, nondum existente peccato. Potuit autem, et debuit separari auxilium bene operandi, et perseverandi, quia propositum obediendi Deo, et perseverandi in ejus obedientia tunc etiam necessarium erat. Nec homo tunc præscius erat sui casus, ideoque ad perseverandum conari poterat, et debebat, quod sine spe divini auxilii facere non poterat, cum sine Dei gratia perseverare non posset: fuit ergo spes simul gratia hominis infusa. Tertio concluditur ex dictis, etiam fuisse primo homini ante peccatum infusam notitiam aliquam supernaturalem mysteriorum supernaturalium, earum rerum quæ supernaturaliter amanda, vel speranda erant. Hoc etiam est omnino certum; tum quia non minus est necessaria in viatore, cognitione termini, in quem tendit, quam intentio, et voluntas tendendi in illum: est autem terminus beatitudo supernaturalis, quæ sine revelatione supernaturali cognosci non potest; tum etiam, quia sicut voluntas supponit

intellectum, ita supernaturales virtutes voluntatis supponunt supernaturalem cognitionem in intellectu; quæ quidem rationes de toto illo tempore, et de primo instanti creationis saltem de habituali cognitione concludunt. Quid vero de actuali dicendum sit quoad primum instans, in cap. sequenti dicam. Nunc vero circa dictam cognitionem duo supersunt declaranda. Primum est, materia ejus, id est, quorum supernaturalium mysteriorum fuerit illa cognitionis. Secundum est forma, seu species illius cognitionis, id est, quantæ perfectionis essentialis fuerit et consequenter sub qua ratione formaliter rebus sibi revelatis homo tunc judicaret.

4. *Circa primum punctum ponitur secunda assertio formaliter pertinens ad titulum mysteria divinitatis contineri in objecto dictæ cognitionis.* — Circa primum supponenda est communis partitio materiæ fidei in mysteria, pertinentia ad divinitatem, et ad Incarnationem Dei spectantia. Nam de prioribus certum est, fuisse revelata primo homini in statu innocentie. Nam imprimis quod Paulus ait: *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, et inquirentibus se remuneratur sit*, etiam primo homini fuit necessarium. Cognovit ergo Deum esse, non solum ut ratione naturali manifestatur, sed etiam ut est objectum supernaturalis beatitudinis, et ut est principium salutis justitiae et sanctitatis, et ut est renumerator, qui redditurus est præmium divini et supernaturalis ordinis. In quibus includitur cognitionis Dei, prout in se unus est, ut prout est Salvator et glorificator, ac subinde ut est ultimus finis per ipsius gratiam et justitiam obtinendus. Hæc enim omnia sunt per se primo (ut sic dicam) necessaria ad vitæ sanctitatem, et ad quærendum Deum cum vera fiducia et dilectione perfecta, quæ cuicunque viatori in quocumque statu est per se loquendo ad salutem necessaria.

5. Deinde valde credibile, et probabilissimum est etiam mysterium Trinitatis fuisse Adamo revelatum antequam peccaret. Ita sumitur ex D. Thoma in locis statim citandis, et expresse tradidit Epiphanius, contra haeres., in Praefat. totius operis, dicens: *Adam protoplastus formatus est, non circumcisus, sed carne præputium habens. Non autem erat idololatra, et novit Patrem Deum, et Filium, et Spiritum sanctum, Propheta enim erat.* Quod infra probat: *Quia novit, quod Pater dixit filio facimus hominem ad imaginem, et similitudinem nostram.* Cum enim hæc verba referantur, a Patre dicta ante creationem Adæ, non potuit

Adam nisi per revelationem notitiam illorum habere, quæ ad prophetiam pertinent. Unde per eamdem revelationem intellexit Adam (ut Epiphanius tradit) illa fuisse verba Patris ad filium dicta, atque ita mysterium Trinitatis cognovit.

6. *Sustinetur locus Epiphanii pro instituto.* — Verum est tamen Epiphanium ibi non loqui de Adam in solo statu innocentiae, sed de toto tempore vitæ ipsius, ait enim, ipsum non fuisse Judæum, nec simulacra adorasse, nec idololatram fuisse, sed Christianismi formam ostendisse. Unde cum dicit, Adam cognovisse Trinitatem: non satis declarat utrum ante peccatum, vel post illud illam cognitionem habuerit. Nihilominus cum de Adamo absolute loquatur, de toto tempore vitæ ejus loqui videtur, et quidem si post peccatum Adam habuit Trinitatis cognitionem, multo magis ante peccatum illam habuisse credendum est, nam cognitionis Trinitatis perfectio est simpliciter, non requirens statum peccati, nec illum supponens, sed per se ad beatitudinem conferens, quia Trinitas ad objectum essentialis beatitudinis intrinseco pertinet, unde et Angelis in via revelata est. Denique ex dicendis statim de mysterio Incarnationis idem colliguntur, quia fides Incarnationis fidem Trinitatis supponit, ut recte docet divus Thomas 2, 2, quæst. 2, art. 8. Qui propterea pro hac assertione allegari potest cum cæteris Patribus, et theologis, qui de mysterio Incarnationis idem senserunt, ut jam dicemus, et hæc de articulis ad divinitatem pertinentibus.

7. *Mysteria humanitatis non rideri comprehendendi in objecto dictæ scientiæ.* — Circa mysteria vero humanitatis imprimis dubitari solet an Incarnatio Verbi Dei fuerit Adæ ante peccatum revelata, aliqui enim ex his, qui existimant, Adam fuisse prædestinatum ante Christum Dominum, putant habuisse fidem Christi antequam peccaret. Quia per idem decretem, quo Deus præordinavit, creare Adamum ut caput totius generis humani, a cuius arbitrio, vel justitia, vel culpa totius posteritatis penderet, per idem (inquam) decretem præordinavit justitiam et gratiam, et consequenter etiam fidem conferendam Adamo pro statu innocentiae: ergo non potuit sub illa fide comprehendi Incarnationis mysterium, quia nondum præordinatum erat. Item quia si Adam non peccasset, eamdem fidem retinuissest integrum, et tamen tunc non esset de mysterio Incarnationis, quia futurum non fuisset, non existente peccato: ergo nec de

facto fides Adæ de mysterio Incarnationis fuit. Denique propter hanc rationem gratia, quam in statu innocentiae Adam habuit, non potuit esse ex meritis Christi: ergo nec fuit ex fide Christi: ergo non est cur Adæ in illo statu data fuerit fides, seu cognitionis Christi.

8. *Tertia assertio affirmans.* — Nihilominus communis, et vera sententia est, Adam ante peccatum revelationem de Christo, seu de Verbi Incarnatione habuisse. Ita docuit divus Thomas 2, 2, quæst. 2, art. 7 et 3 part., q. 1, art. 3, ad 5, ubi plures Patres in hujus veritatis confirmationem adduxit, et eamdem sententiam tenet Bonaventura in 2, d. 23, circa litt. Magistri, et Catherinus, super Genes., cap. 2, et ibi Pereira, libr. 5, in Genes., disput. de scientia Adæ, q. 4, et Valentia, 1 tom., disput. 8, quæst. 2, memb. 1, et Vasquez, 3 part., disp. 12, cap. 3. Quod præcipue colligunt ex verbis ejusdem Adam: *Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea, propter hanc relinquet homo patrem et matrem.* De quibus verbis ait Paulus ad Ephes. 5: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et Ecclesia.* Quod quidem sacramentum non ignoravit Adam, propter quod Chrysostomus, homil. 16, in Gen., dicit, illum accepisse gratiam prophetiæ, et similiter illum Prophetam vocant Epiphanius, hæres. 48, et Augustinus, l. 9, Gen. ad litt., c. 19, et Hieronymus, ad Eph. 5, dicit, fuisse primum de Christo vatem, et Philonus Capathiorum Episcopus, Cant. 5, in fin., cum dixisset: *Talem factam esse unionem Dei, et humanitatis, ut jure dicatur Deus homo, et homo Deus, addit: quod Adam primus omnium parens futurum divinitus prævidit, cum exclamarit, hoc nunc os ex ossibus meis, præviderat enim Deum aliquando ex homine nasciturum, cui homines tandem adhæsuri erant per fidem, spem et charitatem.* Et Prosper, in 1 cap., totius operis de Prædestinat. et Promiss. Dei, dicit: *Sacramentum magnum Christi, et Ecclesia fuisse promissum Adæ, quod promissum, inquit, ipse sperarit.* Si autem speravit, profecto cognovit et creditit.

9. *Ratio pro assertione.* — *Ad suasiones in num. 7.* — Ratio autem ob quam Deus voluit Adæ revelare mysterium incarnationis ante peccatum, esse potuit, vel quia pertinuit ad honorem Christi, ut semper, et in omni statu fuerit ab hominibus recognitus tanquam caput, et auctor salutis, et quia fides Christi, ut semper, et in omni statu fuit ad salutem necessaria. Unde longe probabilius appetit,

sperasse Adam gloriam per Christum. Quod etiam significavit D. Thomas, dicto art. 7, dicens habuisse hominem ante peccatum explicitam fidem de Christi Incarnatione, secundum quod ordinabatur ad consummationem gloriae, licet non secundum quod ordinabatur ad liberationem a peccato. Cognovit ergo Adam Christum, ut auctorem gloriae, et propter ipsum illam speravit. Unde fit etiam verisimilius hoc donum cognoscendi illum, et consequenter etiam gratiam, quam tunc recipiebat, ab ipso, et per ipsum acceptam recognovisse. Unde nihil nobis obstat ratio dubitandi in contrarium posita, quia probabilius credimus, Christum ut Deum hominem fuisse primum prædestinatum, et in ipso, ac propter ipsum fuisse gratiam, et justitiam Adæ collatam. An vero cum opposita sententia, quæ dicit, quod si homo non peccasset, Deus homo non fieret, possit recte subsistere, quod Adam cognoverit hoc mysterium in statu innocentiae, alterius considerationis est, in qua nunc immorari non oportet.

10. *Quarta assertio bipartita.* — Ulterius vero interrogari potest, quid de hoc mysterio revelatum fuerit Adamo. Sed breviter dicendum est, ei ostensum esse mysterium Incarnationis quoad substantiam unionis naturæ humanæ cum divino verbo, et consequenter propositum fuisse Christum ut credendum, et adorandum tanquam verum Dei filium, et tanquam spirituale caput totius humani generis, et consequenter ut auctorem gratiae et gloriae. Nam hæc omnia peccatum in humana natura non supponunt, et sunt valde conjuncta cum substantia ipsius mysterii, præsertim jam cogniti, ac revelati, et ad hominis justificationem conducunt. Alia vero mysteria, quæ ad redemtionem pertinent, quia peccatum supponunt, non fuerunt tunc revelata Adæ, quia non oportuit esse præsumum sui lapsus, ut recte Thomas cum Augustino docet, et quamvis Prosper, et nonnulli alii Patres oppositum indicent, pie explicandi sunt, ut in citato loco, 3. p., latius tractavi. Quando vero fuerit hoc mysterium revelatum Adæ, in capite sequenti dicam.

11. *Circa secundum punctum indicatum in fine n. 3.* — *Assertio quarta de supernaturalitate cognitionis Adæ.* — Circa secundum punctum dubium est, qualis fuerit cognitionis, quam de his mysteriis Adam habuit. In quo tanquam certum supponimus fuisse illam cognitionem supernaturalem non solum ex parte revelationis, et rei revelatae, sed etiam ex parte

ipsius assensus et judicii, quo Adam vera esse judicabat, quæ sibi revelabantur. Hoc certum est, nam justitia apud Deum sine supernaturali ejus cognitione esse non potest, ut nunc ex materia de Gratia suppono, et supra de Angelis dictum est: quia cum cognitione Dei sit fundamentum justitiae, non potest esse inferioris ordinis quam ipsa justitia. Unde omnes etiam pro certo habent, cognitionem Adæ in illo statu non fuisse inferiorem nostra fide, in substantia, et specie sua, quia et gratia Adæ fuit ejusdem speciei cum nostra, et status ejus fuit aliquo modo excellentior, et felicior nostro; cum ergo sit de fide certum, nostram fidem esse supernaturalem ex parte ipsius assensus, et ex parte auxillii ad illum necessarii, idem de cognitione Adæ crita dubium tenendum.

12. *Fuisse illam cognitionem medium inter fidem et visionem videtur sentire Hugo.* — Difficultas ergo superest, an fuerit vera fides, vel aliquid altius illa: aliqui enim ex antiquis, et gravioribus theologis dixerunt non fuisse fidem: sed aliquid perfectius, et medium quoddam inter fidem et visionem Dei. Hæc opinio tribui solet Hugoni de Sancto Victore, lib. 1, de Sacram., part. 6, cap. 14, cujus verba sunt: *Cognovit homo creatorem suum non ea cognitione, quæ foris solum et auditu percipitur, sed ea, quæ potius intus per spirationem ministratur.* Non ea quidem, qua Deus modo a credentibus absens fide queritur, sed ea, quæ tunc per præsentiam contemplationis scienti manifestius cernebatur. Et infra addit, cognitionem illum fuisse majorem, et certiore fide nostra, inferiorem autem visione beata. Unde concludit, difficile esse modum illius cognitionis explicare, hoc tantum excepto, quod Adam per internam inspirationem edoctus, nullatenus de ipso creatore suo dubitare potuit.

13. *Tenet item Alensis, et alii.* — Et hanc opinionem sequitur Alensis, 2 part., quæst. 91, art. 2, memb. 2, § 1, nam licet in principio dicat: *Quod primus homo ante lapsum habuit fidem,* postea distinguit, duplice fide, unam ænigmaticam, qualis est nostra, aliam lucidam, qualis (inquit) fuit illa, quam habuit Christus, et hanc fidem dicit, habuisse Adamum, et esse medium inter nostram fidem, et visionem Patriæ. Idem fere habet, 3 part., quæst. 64, memb. 8, et sequitur Bonaventura, in 2, distinct. 23, art. 2, quæst. 2, et ibidem Gabriel, art. 3, dub. 2. Fundamentum est, quia obscuritas fidei videtur esse imperfectio repugnans perfectioni status innocentiae. Et

probatur, quia fides in hominibus est ex auditu, juxta Paulum ad Rom. 10, primus autem homo non habuit a quo per auditum fidem susciperet. Dices etiam posse fidem per interiorum revelationem obtinari. Sed contra, quia talis revelatio Adæ facta immediate a Deo saltem fuit illi evidens, quoad Dei testificationem: ergo eo ipso non fuit fides. Adde Gregorium, lib. 4, Dialog., cap. 1, dicentem: *Homo in Paradiso assuererat Dei verbis perfrui, Angelorum beatorum spiritibus in cordis munditia, et celsitudine visionis interesse.*

14. *Assertio quinta prædictam cognitionem fuisse fidem.* — Nihilominus dicendum est, Adam per fidem supernaturalem, et divinam cognovisse supernaturalia mysteria, quæ ante peccatum illi revelata fuerunt. Hæc est sententia D. Thomæ, 1 part., quæst. 95, art. 3, et 2, 2, quæst. 2, art. 7, et quæst. 5, art. 1, et quæst. 18, de Verit., art. 3, quem reliqui posteriores theologi communiter sequuntur. Et sumitur ex Augustino 14, de Civitat., cap. 26, ubi dicit: *Habuisse hominem in statu innocentiae gaudium verum, quod perpetuabatur ex Deo, in quem flagrabit charitas de corde puro, conscientia bona, et fide non facta.* Idem sumitur ex Ambrosio, lib. 7, in Lue, circa cap. 10, in parabola de homine, qui incidit in latrones, ubi ait: *Adam nudatus est mandati cœlestis custodia destitutus, et exultus fidei vestimento lethale vulnus accepit.* Quem locum inter alia commendat Augustinus, lib. 1, contra Julian., cap. 3. Idem sentiunt Chrysostomus, et alii qui dicunt, Adam propheticam cognitionem habuisse, nam prophethica cognitio etiam est ænigmatica, et ordinaria non distinguitur essentialiter a fide, ut nunc suppono. Imo Anastasius Synaita, lib. 4, Exaem., circa principium dixit: *Quod in principio, et in prima creatione dedit Deus Adam exilem, et evanidam lucem cognitionis, ubi cum exilem vocat, satis indicat non excessisse perfectionem fidei, evanidam autem appellat, quia parum erat duratura.*

15. *Suadetur assertio ex Scriptura regulis.* — *Suadetur etiam ratione.* — Et suadetur hæc sententia ex generalibus regulis Scripturæ, quod *justus ex fide vivit*, Abacuc. 2, ad Hebr. 10, et quod *sine fide impossibile est placere Deo*, ad Hebr. 11, et quod *dum sumus in corpore, et peregrinamur a Domino, per fidem ambulamus*, 2, ad Corinth. 5, et quod *fides est substantia rerum sperandarum*, ad Heb. 11. Nam Adam in statu innocentiae justus fuit, ut diximus, ac subinde placuit Deo, et cum esset in corpore

animali, peregrinabatur a Domino, et viator erat: ergo per fidem ambulabat, et placebat Deo, et meliorem vitam sperabat. Tandem ratione probatur, quia illa cognitio Adæ erat supernaturalis, et non erat visio Trinitatis, verbi gratia, in seipsa, ut jam supposuimus, nec etiam erat evidens cognitio abstractiva, quia hæc vel possibilis non est, præsentim de mysterio Trinitatis et incarnationis, vel si aliquo modo est possibilis, secundum legem ordinariam non datur viatoribus, ut supra de Angelis dictum est. Neque potest aliud de Adamo cum fundamento dici, ut respondendo ad fundatum contrariae sententiae magis declarabitur.

16. *Ad motirum in contrarium in n. 13.* — *Ad replicam ibid. solut. 1.* — Ad motivum ergo priori sententiae respondet D. Thomas, negando assumptum. Imo inde probat, fidem fuisse in Adamo, quia imperfectio ejus non erat contra perfectionem primi status. Nam eo ipso, quod ille non erat status comprehensorum, sed erat status non videntium Deum, erat capax imperfectionis spei et fidei, quæ est sperare et credere non visa. Ad probationem autem recte responsum est, non esse de ratione fidei, ut per exteriorem locutionem fiat, nam per interiorem inspirationem, quæ etiam est locutio quædam, fieri potest. Imo imprimis credentibus ita fieri solet, ut D. Thomas supra dicit, adducens illud Psalm. 84: *Audiam quid loquatur in me Dominus, et ad Adam illud accommodans, et ad replicam ad evidentiæ testificantis. Respondemus imprimis non esse necessarium Adamum habuisse evidentiæ testificantis, seu revelantis Dei: tum quia necessarium non fuit, fidem illi proponi immediate a Deo, potuit enim proponi mediantibus Angelis. Item quia Adam non videbat personam sibi loquentem clare, et in ipsa substantiam ejus intuendo, neque ex locutione ipsa, vel ex aliis signis, seu conjecturis poterat evidenter colligere, an esset persona creata vel increata, quæ loquebatur: et quamvis sciret esse Angelum, non posset evidenter scire, an proprio vel divino spiritu loqueretur.* Denique sicut per externam locutionem, ita etiam per internam possunt res fidei sufficienter proponi, ut evidenter credibiles, licet non fiat evidens esse dictas a Deo: ergo ita potuit Adæ fides proponi sive a Deo immediate, sive mediantibus Angelis sine evidentiæ Dei testificantis.

17. *Solutio prima.* — Secundo respondemus, etiamsi aliqua evidentiæ testificantis in Adamo admittatur, illam non fuisse talem, quæ fidem

excluderet, quia non esset evidentiæ supernaturalis per scientiam per se infusam, sed ad summum per aliquem naturalem discursum, vel conjecturas, quæ simul esse potest cum fide, ut supra in simili punto de Angelis diximus. Ideoque non recte Alensis in hoc comparat Adamum cum Christo Domino, quia in Christo non fuit vera fides, sed scientia infusa. Et quamvis fortasse per illam aliqua cognoverit cum evidentiæ testificantis, ipsam scientia illam præstabat, quod Adamo tribuendum non est. Quamvis Hugo de Sancto Victore oppositum sentire videatur, quem explicare conatur D. Thomas 2, 3, quæst. 5, a. 1, ut de quadam majori perfectione accidentalí contemplationis Adæ loquatur. Verba autem Gregorii nihil obstant, nam imprimis verbis Dei perfruuntur, qui per fidem Deum contemplantur. Et similiter propter magnam perfectionem fidei et contemplationis dici potest aliquis celsitudine visionis Angelorum cœtibus interesse. Et ita exponit illa ultima verba divi Thomæ, 1 part., quæst. 94, art. 2, et fortasse Gregorius etiam de frequentibus Angelorum apparitionibus locutus est.

CAPUT XIX.

UTRUM ADAM IN STATU INNOCENTIÆ PER PROPRIOS ACTUS SANCTIFICATUS FUERIT, ET CONSEQUENTER MERITUM GLORIÆ HABUERIT.

1. *An in primo instanti habuerit Adam actum spei, vel amoris Dei.* — Diximus de fide Adami, nunc breviter dicendum est de rectitudine voluntatis quoad ejus actus supernaturales, nam de habitibus jam dictum est. Possumus autem loqui de voluntate Adæ, vel præcise spectando illam secundum dispositionem, quam in primo instanti creationis habuit, vel pro reliquo tempore, quo in Paradiso sine peccato perseveravit. Et circa primum instans nonnulla interrogari possunt. Primum an in illo instanti habuerit actum spei, vel dilectionis in Deum, nam de aliis virtutibus, quæ non versantur circa Deum, etiamsi supponamus illas esse per se infusas non oportet movere quæstionem, quia et earum actus minus necessarii sunt, et per se multo credibilis est, Adamum in primo instanti suæ creationis non habuisse actus illarum, quia nec necessarii tunc erant, quia Adamus si in eo instanti contemplatus est Deum, et in amore ejus fuit occupatus, fortasse non poterat simul ad alia objecta attendere, nisi forte in generali quatenus om-

nia ad Dei cultum et honorem referre poterat, quæ omnia sub amore Dei, et spei in ipsum comprehendimus.

2. *Negat Scotus. — Ejus fundamentum.* — *Altera ratio. — Tertia ratio. — Quarta ratio ab exemplo. — Quinta ratio.* — In hoc ergo puncto Sotus 1, de Natur. et Grat., cap. 5, sentit Adam in primo instanti accepisse gratiam et justitiam sine proprio motu voluntatis in Deum, atque ita sentit non fuisse creatum Adam in actuali sanctitate (ut sic dicam), seu non habuisse actus gratiæ in primo instanti. Fundamentum ejus est, quia Deus tunc erat simul condens naturam et largiens gratiam. Ergo concravat gratiam per modum naturæ: ergo non mediante actu liberi arbitrii. Secundam rationem insinuat, quia gratia data est Adæ, non tanquam beneficium personale, sed pro tota natura: ergo non est data per proprium actum et dispositionem liberam, quia illa, quæ dantur quasi per modum naturæ, non dantur dependenter a dispositione libera. Unde tertiam argumentationem insinuat, quia alias, si Adam non peccaret, gratia non infunderetur posteris ejus, nisi per proprium actum, quia non majori liberalitate filii quam eorum parenti collata fuisset. Quarto inducit exemplum de Beataissima Virgine, nam qui tenent (ait) illam fuisse conceptam in gratia, dicturi sunt consequenter datam illi esse sine proprio actu: ergo idem de Adamo a fortiori dicendum est. Tandem in toto illo discursu insinuat, non posse esse sanctificationem in primo instanti creationis hominis, et esse per proprium actum, præsentim liberum. Et suaderi hoc potest, quia non potest homo naturaliter subito, et in primo instanti sufficienter attendere, ut libere possit in ultimum finem statim converti, neque aliquid miraculosum sine sufficienti fundamento asserere debemus. Unde non immerito, imo a fortiori pro hac sententia citari possunt, qui negant hujusmodi actus, et motus gratiæ Angelis in primo instanti creationis, ut sunt Alensis, Henricus, Capreolus et alii, quos supra allegavi, similem quæstionem de Angelis tractando, lib. 5, cap. 8, num. 3.

3. *Prima assertio contraria et vera.* — *Probatur ratione.* — Nihilominus contrarium verum censeo. Dico ergo Adamum in primo instanti fuisse sanctificatum non tantum per habitus, sed etiam per proprios actus. Hæc est expressa sententia D. Thomæ, 1 part., quæst. 95, a. 1, ad 5, quod erat, quia ad recipiendam gratiam requiritur consensus ex parte recipientis utique proprius, quando persona ratione utitur,